

Asia: STM074:00/2018

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi uudeksi asiakas- ja potilaslaiksi ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

Lausunnonantajan lausunto Asiakas- ja potilaslaki

1 Luku

Yleiset säännökset

Yleiskommentti: lain lähtökohta on hyvä määritellessään lain tarkoitukseksi asiakkaan itsemääräämisoikeuden ja toimijuuden toteutumisen vahvistamisen sekä rajoitustoimenpiteiden ennaltaehkäisyyn, painottaessaan asiakkaiden osallistamista sosiaalihuollon palveluyksikköjen toiminnan suunnitteluun ja arviointiin sekä korostaessaan paljon tukea tarvitsevien asiakkaiden toimijuuden ja itsemääräämisoikeuden toteutumisen turvaamista. Laissa tulisi tulla esiin myös YK:n sopimuksen vammaisten ihmisten oikeuksista velvoittavuus sekä viitata ko. sopimukseen, mm. artiklat 4.3., 9 ja 21.

Laissa tulisi selkiyttää, miten päätökset mahdollisista rajoitustoimenpiteistä tehdään, mikä on virkasuhteisten työntekijöiden osa ja kuinka paljon palveluyksiköiden tasolla voidaan tehdä päätöksiä. Yleisenä huomiona myös että lain perusteella asiakkaista tehtävien arviointien ja päätösten määrä kasvaa huomattavasti, miten turvataan sosiaalityön resurssit kasvavaan tarpeeseen.

2 luku

Asiakkaan ja potilaan oikeudet sosiaali- ja terveydenhuollossa

§11 muutosehdotus

Selvitystä annettaessa olisi otettava huomioon asiakkaan ikä, koulutus, äidinkieli, kulttuuritausta sekä muut henkilökohtaiset ominaisuudet.

Lisätään: Asiakkaalle tulee antaa tietoa selkeällä tai selkokielellä ja tarvittaessa tulee hyödyntää puhetta tukevia tai korvaavia kommunikaatiomenetelmiä.

3 luku

Asiakkaan ja potilaan itsemääräämisoikeus

-

4 luku

Asiakkaan ja potilaan päätöksenteon tukeminen

§ 21 Kommentti: Lakiesitys on epäselvä nimetyn tukihenkilön aseman osalta. Esityksessä ei määritellä tukihenkilötoiminnan järjestämistapaa. Onko kyseessä palvelu, vapaaehtoistoiminta vai asiakkaan ja tukihenkilön henkilökohtaiseen suhteeseen perustuva toiminta. Maksetaanko tukihenkilölle kulukorvauksia tai palkkiota ja mikä taho on maksaja? Jos kyseessä on vapaaehtoistoiminta tai vastaava, mikä taho vastaa tukihenkilön perehdytyksestä tuetun päätöksenteon periaatteisiin ja toteutukseen? Itsemääräämiskyvyn aleneman käsitteeseen ja arviointiin otetaan kantaa luvun 7 kommenttiosiossa.

5 luku

Asiakkaan ja potilaan hoitotahto

-

6 luku

Palvelujen järjestäjän ja tuottajan yleiset velvollisuudet itsemääräämisoikeuden vahvistamiseksi sosiaali- ja terveydenhuollossa

32§: soveltuva koulutus voi mahdollistaa erittäin kirjavan koulutuskäytännön ja epä-ammattimaisten koulutusohjelmien suuren kasvun, voisiko tätä täsmentää jotta turvataan asiakkaiden asema laadukkaiden koulutusten avulla.

7 luku

Pitkäaikaisesti alentunut itsemääräämiskyky ja oikeus erityiseen suojeluun

§35 – 45: Itsemääräämisoikeuden alentuman käsite on ongelmallinen, koska se mahdollistaa puuttumisen ihmisen perus- ja ihmisoikeuksiin. Itsemääräämisoikeuden aleneman arviointiin liittyy riskejä. Olemassa olevia toimintakyvyn arviointimenetelmät on kehitetty ensisijaisesti arvioimaan asiakkaan fyysistä, psyykkistä tai sosiaalista toimintakykyä. Itsemääräämiskyvyn arviointiin ei ole olemassa yleistä, testattua ja arvioitua menetelmää. Riskinä on, että itsemääräämisoikeuden alenema arvioidaan diagnoosiperusteisesti tai pelkästään klinisten tai kognitiivisten kykyarviointien perusteella, itsemääräämiskyvyn uudelleen arviointeja ei tehdä tai ne tehdään rutiininomaisesti.

Intensiivistä tukea tarvitsevien asiakkaiden itsemääräämisoikeus on turvattavissa ilman itsemääräämisoikeuden aleneman määrittelyäkin. Sen sijaan, että määritellään oikeus erityiseen suojeluun rajoitteen kautta, se on määriteltävissä henkilön avun ja tuen tarpeen kautta. Tarvitaan asiakkaan kokonaistilanteen ja tuen tarpeen arviointi, itsemääräämistä tukeva suunnitelma ja päätös, josta asiakas voi valittaa.

8 luku

Rajoitustoimenpiteiden käyttämisen edellytykset sosiaalipalveluissa

§46: Virkasuhteinen lääkäri asumispalveluiden tukena on todella vaikea saada käytännössä toteutumaan. Tietyillä maantieteellisillä alueella ei ole juurikaan virkasuhteisia lääkäreitä (tai lääkäreitä lainkaan), onko tässä pakko olla virkasuhteinen lääkäri?

§52: Pykälän viimeinen lause on ongelmallinen, koska suurin osa asiakkaista asuu omilla asunnoissaan ja tavoitteena on että palvelut viedään ihmisten omiin koteihin.

9 luku

Rajoitustoimenpiteet sosiaalipalveluissa*

***Pyydämme lisäksi näkemystänne seuraaviin kysymyksiin:**

X §:ssä tarkoitettua rajoitustoimenpidettä olisi välttämätöntä käyttää esimerkiksi näissä tilanteissa:

X §:ssä tarkoitettua rajoitustoimenpiteen käyttäminen voitaisiin välttää esimerkiksi näillä toimenpiteillä:

§ 67: Esityksessä puhutaan vain virkasuhteisten henkilöiden tekemistä päätöksistä, tulisi määritellä myös, miten päätöksenteko toteutuu lain mukaan yksityisten palveluntuottajien yksiköissä.

10 luku

Tahdosta riippumaton huolenpito sosiaalihuollon palveluyksiköissä

-

11 luku

Rikokseen liittyvä tahdosta riippumaton huolenpito

-

12 luku

Rajoitustoimenpiteet tahdosta riippumattoman huolenpidon aikana*

***Pyydämme lisäksi näkemystänne seuraaviin kysymyksiin:**

X §:ssä tarkoitettua rajoitustoimenpidettä olisi välttämätöntä käyttää esimerkiksi näissä tilanteissa:

X §:ssä tarkoitettua rajoitustoimenpiteen käyttäminen voitaisiin välttää esimerkiksi näillä toimenpiteillä:

-

13 luku

Toimenpiteet rajoitustoimenpiteiden käyttämisen jälkeen sosiaalipalveluissa

-

14 luku

Rajoitustoimenpiteiden käyttämisen edellytykset terveyden- ja sairaanhoidossa

-

15 luku

Rajoitustoimenpiteet terveyden- ja sairaanhoidossa*

***Rajoitustoimenpiteitä koskeviin lukuihin (9, 12, 15, 17, 19 ja 21) pyydämme lisäksi näkemystänne seuraaviin kysymyksiin:**

X §:ssä tarkoitettua rajoitustoimenpidettä olisi välttämätöntä käyttää esimerkiksi näissä tilanteissa:

X §:ssä tarkoitetun rajoitustoimenpiteen käyttäminen voitaisiin välttää esimerkiksi näillä toimenpiteillä:

-

16 luku

Hoitoon määrääminen päihteiden käytön vuoksi henkilön vastustuksesta huolimatta

-

17 luku

Rajoitustoimenpiteet päihteiden käytön vuoksi hoitoon määrätyn hoidossa*

***Pyydämme lisäksi näkemystänne seuraaviin kysymyksiin:**

X §:ssä tarkoitettua rajoitustoimenpidettä olisi välttämätöntä käyttää esimerkiksi näissä tilanteissa:

X §:ssä tarkoitetun rajoitustoimenpiteen käyttäminen voitaisiin välttää esimerkiksi näillä toimenpiteillä:

-

18 luku

Psykiatrinen hoito tahdosta riippumatta

-

19 luku

Potilaan perusoikeuksien rajoittaminen tahdosta riippumattoman psykiatrisen hoidon aikana*

***Pyydämme lisäksi näkemystänne seuraaviin kysymyksiin:**

X §:ssä tarkoitettua rajoitustoimenpidettä olisi välttämätöntä käyttää esimerkiksi näissä tilanteissa:

X §:ssä tarkoitetun rajoitustoimenpiteen käyttäminen voitaisiin välttää esimerkiksi näillä toimenpiteillä:

-

20 luku

Oikeuspsykiatrinen tutkimus ja hoito tahdosta riippumatta

-

21 luku

Rajoitustoimenpiteet oikeuspsykiatrisen hoidon ja veloitteisen avohoidon aikana*

***Pyydämme lisäksi näkemystänne seuraaviin kysymyksiin:**

X §:ssä tarkoitettua rajoitustoimenpidettä olisi välttämätöntä käyttää esimerkiksi näissä tilanteissa:

X §:ssä tarkoitetun rajoitustoimenpiteen käyttäminen voitaisiin välttää esimerkiksi näillä toimenpiteillä:

-

22 luku

Oikeuspsykiatrisen potilaan hoidon kansainvälinen toimeenpano

-

23 luku

Toimenpiteet rajoitustoimenpiteiden käyttämisen jälkeen terveyden- ja sairaanhoidossa

-

24 luku

Oikeus päästä henkilön asuntoon tai muuhun olinpaikkaan sosiaali- tai terveydenhuollon tarpeen selvittämiseksi

-

25 luku

Sosiaali- ja terveydenhuollon viranomiasten oikeus saada virka-apua ja kuljetusten toteuttaminen

-

26 luku

Vartijoiden ja järjestyksenvalvojen toimivalta sosiaali- ja terveydenhuollossa

-

27 luku

Salassapito, vaitiolovelvollisuus ja salassa pidettävien tietojen luovuttaminen sosiaali- ja terveydenhuollossa

-

28 luku

Eettinen neuvottelukunta ja asiamiehet

-

29 luku

Muistutus ja kantelu

-

30 luku

Muutoksenhaku ja täytäntöönpano

-

31 luku

Erinäiset säädökset

-

**Asiakas- ja potilaslakiin ehdotettavat muutokset on esitetty tulevan avoimaan vuonna 2020.
Olisiko näkemyksenne mukaan tarpeellista, että muutos kokonaisuudessaan tai sen osa tulisi voimaan toisena ajankohtana (esimerkiksi vuonna 2019 tai 2021)?
Voitte perustella valitsemanne vastausvaihtoehdon kohdalla.**

-

Laki lastensuojelulain muuttamisesta

Pyydämme antamaan vastaukset ilmoittaen sen pykälän numeron, jota kommentti koskee.

X-x § ovat hyvät ehdotetussa muodossa.

Muutosehdotus pykälään x:

Muutosehdotus pykälän x perusteluihin:

-

Lastensuojelulakiin ehdotettavat muutokset on esitetty tulevan avoimaan vuonna 2019.

Olisiko näkemyksenne mukaan tarpeellista, että muutos kokonaisuudessaan tai sen osa tulisi voimaan toisena ajankohtana (esimerkiksi vuonna 2020 tai 2021)?

Voitte perustella valitsemanne vastausvaihtoehdon kohdalla.

-

Koskela Tuomas
Aspa-säätiö sr

Huuskonen Päivi
Aspa-säätiö sr